

**Notatka z III posiedzenia Podkomitetu (grupy roboczej) ds. Wielkopolski
Wschodniej działającego w ramach Komitetu Monitorującego Program
Fundusze Europejskie dla Wielkopolski (KM FEW)**

- 31 sierpnia 2023 r. -

Trzecie posiedzenie Podkomitetu (grupy roboczej) ds. Wielkopolski Wschodniej (dalej: Podkomitet) odbyło się 31 sierpnia 2023 roku (w godzinach 10:00-13:30) w Centrum Kultury i Sztuki – Dom Kultury OSKARD przy Al. 1 Maja 7a w Koninie. Spotkanie przebiegło zgodnie z następującym porządkiem obrad:

1. Powitanie – Maciej Sytek, Prezes Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie.
2. Spotkanie z ekspertami z zakresu energetyki w związku z naborem wniosków dotyczącym wsparcia rozwoju odnawialnych źródeł energii (dalej: OZE).
3. Przerwa.
4. Kryteria strategiczne wyboru projektów dla wybranych działań Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 (dalej: FEW) w zakresie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (dalej: FST).
5. Wolne wnioski i zapytania, dyskusja.
6. Zakończenie posiedzenia.

W posiedzeniu uczestniczyli następujący członkowie Podkomitetu:

1. Maciej Sytek – Prezes Zarządu Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie (Członek KM FEW), Przewodniczący Podkomitetu
2. Mirosław Broniszewski – Wójt Gminy Przykona (Zastępca Członka KM FEW)
3. Damian Brzóska – Prezes Tureckiej Izby Gospodarczej (Członek KM FEW)
4. Cezary Czemplik – Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć (Zastępca Członka KM FEW)
5. Dariusz Kałużny – Starosta Powiatu Tureckiego

6. Maciej Kaźmierczak – Przewodniczący Niezależnego Związku Zawodowego Pracowników Ruchu Ciągłego „RUCH” KWB KONIN w Kleczewie S.A.
7. Mateusz Kowalewski – Prezes Izby Gospodarczej Wielkopolski Wschodniej (Zastępca Członka KM FEW)
8. Michał Kurzawski – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu (Zastępca Członka KM FEW)
9. Agata Kuźmińska – Prezeska Fundacji Instytut Zielonej Przyszłości
10. Alicja Messerszmidt – Przewodnicząca Międzyzakładowego Związku Zawodowego Pracowników Inżynieryjno-Technicznych „KADRA” przy PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin S.A. (dalej: MZZ PIT „Kadra” przy PAK KWB Konin S.A.)
11. Karol Mikołajczyk – Wójt Gminy Turek (Zastępca Członka KM FEW)
12. Andrzej Nowak – Wójt Gminy Kramsk
13. Krzysztof Przybylski – Przewodniczący Komisji Międzyzakładowej KNSZZ „Solidarność-80” ZE PAK S.A. i Spółek Zależnych, Przewodniczący Regionu Wielkopolska KNSZZ „Solidarność-80”
14. Michał Pyrzyk – Burmistrz Miasta Słupcy
15. Grzegorz Rauchfleisch – Przewodniczący Międzyzakładowego Związku Zawodowego Pracowników Ruchu Ciągłego ZE PAK S.A.
16. Michał Rejewski – Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie (Zastępca Członka KM FEW)
17. Jarosław Rogalski – Przewodniczący Międzyzakładowego Związku Zawodowego Górników KWB „KONIN” S.A.
18. Miłoslawa Stępień – CEE Bankwatch Network (Członek KM FEW)
19. Paweł Szczepankiewicz – Wójt Gminy Wierzbinek
20. Łukasz Waszczuk – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

21. Marek Waszkowiak – Rektor Wyższej Szkoły Kadr Menedżerskich w Koninie
22. Mariusz Zaborowski – Burmistrz Miasta i Gminy Ślesin
23. Ryszard Zaczyński – Wicedyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu
24. Artur Zimny – Rektor Akademii Nauk Stosowanych w Koninie
25. Grażyna Żabierek – Przewodnicząca Międzyzakładowego Związku Zawodowego Pracowników Zmianowych w ZE PAK S.A.

W spotkaniu uczestniczyły też osoby zaproszone na posiedzenie w charakterze ekspertów, tj. przedstawiciele firmy ENERGA-OPERATOR SA Oddział w Kaliszu: Eryk Łukaszewski – Dyrektor Departamentu Prac na Sieci, p.o. Dyrektora Departamentu Zarządzania Majątkiem Sieciowym, Tomasz Bartczak – Kierownik Wydziału Przyłączeń i Rozwoju, Piotr Tułacz – Kierownik Biura Majątku Sieciowego, Piotr Zych – Główny Inżynier ds. Usług Dystrybucyjnych, a także reprezentant Centralnej Grupy Energetycznej S.A. (dalej: CGE) – Błażej Boryna. Poza ekspertami z zakresu energetyki, w posiedzeniu w charakterze eksperta uczestniczyła też Jowita Maćkowiak – Dyrektor Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu.

W spotkaniu udział wzięli również w charakterze obserwatorów: Monika Ciesielska – Sekretarz Miasta Koła, Ewa Jędrzejczak – Zastępca Burmistrza Gminy i Miasta Rychwał, Jolanta Kopaczewska-Bodo – Urząd Gminy Rzgów i Jerzy Kurzawa – Zastępca Burmistrza Miasta Turek.

Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie (dalej: ARR), odpowiedzialną za organizację posiedzenia Podkomitetu, poza Maciejem Sytkiem i Michałem Rejewskim, reprezentowali: Krzysztof Borkowicz, Marta Fabiszak, Sylwia Górniak, Edyta Kasprzak-Škrna, Aneta Majewska oraz Barbara Wanot.

Pierwsza zasadnicza część spotkania poświęcona była zagadnieniom istotnym z punktu widzenia, planowanego na początku 2024 roku, naboru wniosków w ramach Działania 10.6 FEW, ukierunkowanego na wsparcie rozwoju OZE

w zakresie rozwoju energetyki obywatelskiej (rozproszonej, prosumenckiej). Zorganizowana w jej ramach dyskusja stanowiła odpowiedź na zgłoszoną podczas pierwszego posiedzenia Podkomitetu (z 12 kwietnia 2023 roku) potrzebę spotkania z ekspertami z zakresu energetyki lub reprezentantami dostawców energii, w związku z koniecznością rozwiania pojawiających się wątpliwości dotyczących realizacji projektów z zakresu energetyki obywatelskiej oraz wyznaczenia kierunków działań pozwalających na osiągnięcie możliwie najlepszych efektów udzielanego wsparcia. Podczas tej części posiedzenia przedstawiciele ENERGA-OPERATOR SA i CGE podzielili się swoimi doświadczeniami, w tym obserwowanymi na obszarze Wielkopolski Wschodniej problemami rozwoju OZE, a także zaproponowali pewne rekomendacje w zakresie planowanego z FST wsparcia projektów dotyczących rozwoju instalacji fotowoltaicznych, zwłaszcza w ramach projektów parasolowych.

Pierwsza rekomendacja dotyczyła grup docelowych, do których powinno być adresowane wsparcie z zakresu OZE. Ekspersi z ENERGA-OPERATOR SA wskazali, że dobrym rozwiązaniem byłoby jego ukierunkowanie na nowych zainteresowanych odbiorców (prosumentów) indywidualnych, którzy nie mają jeszcze instalacji fotowoltaicznych (dalej także: instalacje/panele PV). Tacy prosumenci byłiby objęci nowymi taryfami, a produkowana energia byłaby rozliczana w systemie net-billingu, a nie tak jak w przypadku dotychczasowych prosumentów w systemie opustowym, który generuje duże problemy dla prawidłowego funkcjonowania sieci energetycznych oraz samych instalacji fotowoltaicznych. „Stary” system, pozwalający na kumulowanie energii wyprodukowanej z instalacji OZE w tzw. wirtualnym magazynie energii oraz dostęp do niej w dowolnym momencie (nie tylko podczas jej wytworzenia), zdaniem przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA, powoduje u prosumentów dążenie do uzyskiwania jak największej nadwyżki wyprodukowanej energii elektrycznej, którą będą mogli wykorzystać m.in. w okresach gdy generacja tej energii będzie niższa (w sezonie jesienno-zimowym). Powstająca nadwyżka energii wtłaczana jest do sieci powodując dla operatora

systemu dystrybucyjnego (dalej: OSD) problemy z właściwym utrzymaniem parametrów jakościowych energii elektrycznej w sieci. W sieci dystrybucyjnej, w momencie gdy zdolność wytwórcza instalacji znacznie przekracza popyt na energię odbiorców z jej bezpośredniego otoczenia, zaczynają się bowiem pojawiać zbyt wysokie poziomy napięcia. To prowadzi do częstego wyłączenia się falowników fotowoltaicznych, zwłaszcza w okresach gdy generacja energii elektrycznej mogłaby być największa (gdy warunki pogodowe są najlepsze). Problemy te pojawiają się już nie tylko na poziomie sieci niskiego napięcia, ale coraz częściej uwidaczniają się także w sieciach średniego i wysokiego napięcia. Z tego względu, zdaniem przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA, lepszym rozwiązaniem byłoby wspieranie nowych odbiorców, ponieważ system net-billingowy, którym byłiby oni objęci, zmienia percepcję profilu obciążenia gospodarstwa domowego – taki prosument z założenia będzie miał na uwadze autokonsumpcję wytworzonej energii (jej zużywanie w czasie rzeczywistym, tzw. zużycie energii wprost), ponieważ nie będzie mu się kalkuloowało tworzenie instalacji PV o parametrach przekraczających jego zapotrzebowanie na energię. W przypadku skierowania wsparcia do dotychczasowych prosumentów, rozliczanych w systemie opustowym, istnieje duże ryzyko nadmiernego rozbudowywania istniejących już instalacji bez jednoczesnego zwiększania energochłonności gospodarstwa domowego (np. poprzez wprowadzenie nowych odbiorników energii) – takie działania indywidualnych odbiorców obserwowane są często przez przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA. W ten sposób istniejące już obecnie problemy pogłębią się, utrudniając możliwość generacji energii elektrycznej u coraz większej liczby prosumentów.

Nieco odmienne podejście do kwestii grup docelowych wsparcia przedstawił natomiast ekspert z CGE, który wskazał, że nie powinno się wykluczać dotychczasowych prosumentów z udziału w projektach z zakresu OZE. W jego opinii instalacje fotowoltaiczne, które powstały w systemie opustowym, nie są przewymiarowane, ponieważ byłoby to niezasadne (prosumenci nie czerpią zysków finansowych z wytworzonej nadwyżki energii), natomiast to system net-billingowy

zachęca bardziej do takich zachowań, gdyż w tym systemie rozliczeniowym prosument może uzyskiwać zyski sprzedając wyprodukowaną nadwyżkę energii. Zdaniem przedstawiciela CGE należy rozważyć objęcie wsparciem także osób posiadających już instalacje fotowoltaiczne, gdyż może służyć to zwiększeniu autokonsumpcji energii elektrycznej, która powinna być preferowana przy ocenie i wyborze projektów do wsparcia.

Reprezentanci ENERGA-OPERATOR SA wskazali ponadto, że dobrym rozwiązaniem byłoby wspieranie rozwoju nowych mikroinstalacji o względnie niedużych mocach (np. do 5 kWp), odpowiednio zwymiarowanych, tj. dopasowanych do rzeczywistych (bieżących) potrzeb prosumenta. Będzie to służyć większemu rozproszeniu instalacji PV, a przez to zwiększeniu możliwości generacji energii elektrycznej przez indywidualnych odbiorców – zakłada się, że prawdopodobieństwo wyłączenia się falowników z uwagi na przekroczenie dopuszczalnego górnego poziomu napięcia będzie wówczas niższe. Ponadto zarekomendowano skoncentrowanie się wyłącznie na instalacjach trójfazowych, ponieważ przy takich instalacjach, z uwagi na to, że moc rozkłada się nieco inaczej, nie występuje asymetria w układzie sieciowym.

Kolejną ważną kwestią, którą zdaniem przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA warto uwzględnić przy wsparciu projektów parasolowych z zakresu OZE, jest stworzenie możliwości realizacji przedsięwzięć w układzie hybrydowym – budowy instalacji OZE wraz z szeroko rozumianym magazynem energii, zarówno elektrycznej, jak i cieplnej (np. w postaci bojlera elektrycznego), zwłaszcza mając na uwadze szybko zmniejszające się koszty budowy magazynu energii (obecnie koszt ok. 4 tys. zł za 1 kWh). Ekspert zwrócił przy tym uwagę, że moc zainstalowana magazynu energii elektrycznej nie powinna być duża (lepiej gdy jego sprawność w stosunku do instalacji PV wynosi 0,8). Jego działanie powinno bowiem zamykać się w cyklu dziennym, tj. energia skumulowana w ciągu dnia powinna zostać wykorzystana po zmierzchu i w nocy do podtrzymania pracy odbiorników energii

w gospodarstwie domowym. W innym przypadku tworzenie magazynu energii elektrycznej traci swoją zasadność. Magazyny energii, zarówno w opinii przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA, jak i reprezentanta CGE, nie rozwiążą jednak istniejących problemów – pozwolą jedynie częściowo odciążyć sieć energetyczną od nadwyżek energii elektrycznej wytwarzanych przez instalacje prosumenckie. Nie rozwiążą one również oczekiwanych przez odbiorców potrzeb zmagazynowania energii w okresie letnim i jej wykorzystania w okresie zimowym (np. do zasilania pomp ciepła).

W opinii ekspertów z zakresu energetyki, przy istniejących uwarunkowaniach – obserwowanych problemach i barierach związanych z rozwojem instalacji OZE – konieczna jest zmiana zachowań prosumenckich w kierunku jak największej autokonsumpcji wytworzonej energii elektrycznej w czasie rzeczywistym. Należy podejmować działania mające na celu zmianę sposobu ich myślenia, tak aby nie rozpatrywali instalacji OZE w kategoriach zysków finansowych.

Podczas tej części posiedzenia Podkomitetu poruszono także inne zagadnienia mające istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji projektów z zakresu OZE. Wśród nich pojawiła się kwestia istniejącej infrastruktury energetycznej, która nie jest dostosowana do obecnych potrzeb energetycznych i wymaga jak najszybszej modernizacji. Wskazano, że tempo i liczba inwestycji (w tym na obszarze Wielkopolski Wschodniej) są niewystarczające. Przedstawiciele ENERGA-OPERATOR SA podkreślili, że mają świadomość tego, że bez modernizacji sieci energetycznej transformacja energetyczna nie będzie możliwa, a przy tak dużej dynamice wzrostu liczby instalacji PV konieczne jest podejmowanie działań służących poprawie przepustowości sieci na poziomie niskiego napięcia. Chodzi tu w szczególności o zwiększanie przekroju przewodów i związane z tym zmiany konstrukcji słupów energetycznych, na których są umocowane, skracanie obwodów zasilania i związane z tym modernizacje/budowy/przebudowy stacji transformatorowych, w tym zabudowa transformatorów z automatycznym regulatorem położenia

przełącznika jego zacze­pów. Ek­sp­er­ci wska­za­li, że in­we­sty­cje z tego za­k­re­su są stop­ni­o­wo re­a­liz­o­wa­ne, a ich kie­run­ek zo­stał wy­ty­czy­ony po­przez pod­pi­sa­nie przed Pre­ze­sem Urzę­du Re­gu­la­cji Ener­ge­ty­ki *Karty Efek­tyw­nej Trans­for­ma­cji Sie­ci Dy­stry­bu­cyj­nych Pol­skiej Ener­ge­ty­ki*. Pod­kre­śli­li jed­no­cze­śnie, że re­a­liz­a­cja za­ło­żeń pla­nu mo­dern­iza­cji tak du­żego wę­zła en­er­ge­tycz­nego i tak znacz­nej dłu­go­ści sie­ci en­er­ge­tycz­nej bę­dzie bar­dzo kos­zt­o- oraz cza­so­chł­onna (re­a­liz­a­cja na prze­strze­ni wie­lu lat) i wi­ą­że się do­dat­ko­wo z licz­ny­mi ogra­nic­ze­nia­mi utrud­nia­ją­cy­mi pro­wa­dze­nie tych dzia­łań. Wśród nich wymie­nia­no nie tyl­ko nie­do­sta­tecz­ną pu­łę do­stęp­nych środ­ków fi­nan­so­wych (znacz­nie więk­sze środ­ki skier­o­wa­ne są do pro­su­mentów niż do OSD), ale tak­że pro­ble­my po­za­fi­nan­so­we, które bez przy­ję­cia spe­cu­sta­wy OSD czę­sto nie jest w sta­nie roz­wią­zać (na­wet przy do­stęp­nych za­so­bach fi­nan­so­wych). Cho­dzi m.in. o pro­ble­my zwi­ą­za­ne z po­zys­ki­wa­ni­em ty­tu­łów praw­nych do grun­tów, na któ­rych pla­no­wa­ne są in­we­sty­cje zwi­ą­za­ne z sie­cia­mi niskiego na­pi­ę­cia (blo­ko­wa­nie in­we­sty­cji przez wła­ści­cieli pry­wat­nych grun­tów, koniecz­ność ne­go­cja­cji i usta­na­wia­nia słu­żeb­no­ści prze­sy­łu z każ­dym wła­ści­cie­lem in­dy­widu­al­nie). In­ny­mi wymie­nia­ny­mi ogra­nic­ze­nia­mi po­za­fi­nan­so­wy­mi, utrud­nia­ją­cy­mi mo­dern­iza­cję sie­ci en­er­ge­tycz­nych przez OSD, by­ły też nie­do­sta­tecz­na licz­ba wy­konaw­ców na ry­nku (zarów­no biur pro­jektow­ych, jak i wy­konaw­ców robót budowlan­ych) oraz utrud­nio­na do­stęp­ność trans­for­ma­to­rów (i znacz­ny wzrost ich cen), bę­dą­ca kon­se­kwen­cją kon­flik­tu zbroj­nego w Ukra­inie. Szere­g wystę­pu­ją­cych ba­rier i pro­ble­mów pro­wa­dzi do wy­dłu­żania cza­su przy­gotow­ania do­ku­men­ta­cji pro­jektow­ej i re­a­liz­acji in­we­sty­cji. Przed­sta­wi­cie­le ENERGA-OPERATOR SA przy­bli­ży­li tak­że przy­czy­ny po­ja­wia­ją­cych się pro­ble­mów z utrzy­ma­ni­em od­po­wie­d­nich na­pi­ęć w sie­cia­ch en­er­ge­tycz­nych. Są one wy­ni­kiem m.in. znacz­nej i dy­nam­icz­nie roz­wi­ja­ją­cej się licz­by mikro­in­sta­la­cji PV na obszarze, na któ­rym zarządza Oddział w Kaliszu ENERGA-OPERATOR SA. Obszar ten charak­tery­zu­je się naj­więk­szą ich licz­bą wśród wszy­st­kich oddziałów ENERGA-OPERATOR SA – ak­tu­al­nie zlo­ka­liz­o­wa­nych jest na nim ok. 65 tys. takich in­sta­la­cji (dla porów­na­nia, w in­nych oddziałach ich licz­ba oscy­lu­je w gra­nicach 25-35 tys.).

Moc instalacji w zakresie energii elektrycznej generowanej ogólnie, zarówno z paneli PV, jak i z wiatru (bez względu na poziomy napięcia) wynosi natomiast na obszarze działania Oddziału w Kaliszu ok. 1200 MW, przy czym 550 MW to mikroinstalacje. Tak duża skala sprawia, że efekt generacji energii elektrycznej, zwłaszcza biorąc pod uwagę wytwarzaną przez prosumentów nadwyżkę energii, przenosi się na poziom sieci średniego napięcia (jest to obserwowane codziennie na stacjach typu GPZ (główny punkt zasilający), czyli stacjach 110/15kV), a czasami nawet na poziom wysokiego napięcia, powodując coraz większe – dotychczas nieobserwowane – problemy z utrzymaniem właściwych poziomów napięć. Eksperti z ENERGA-OPERATOR SA podkreślili, że generacja energii elektrycznej przez mikroinstalacje gospodarstw domowych znajduje się poza ich kontrolą, ponieważ rola przedsiębiorstw energetycznych ogranicza się w takich przypadkach do dokonania przyłączenia mikroinstalacji (w trybie zgłoszeniowym) – zamontowania licznika, czego OSD nie mogą odmówić, nawet w sytuacji występowania przeciążeń linii spowodowanych pracą mikroinstalacji. OSD nie ma też technicznej możliwości zmniejszenia mocy mikroinstalacji czy wyłączenia ich w okresie „szczytów” – gdy do sieci włączana jest zbyt duża ilość energii elektrycznej wytwarzanej przez instalacje prosumentów. W takich sytuacjach działanie OSD ogranicza się do zmiany poziomów napięć, zarówno na stacjach SN/nn, jak i WN/SN w stacji (GPZ), w celu umożliwienia jak największej generacji energii z instalacji PV. Pojawiające się problemy z utrzymaniem odpowiednich parametrów napięciowych w sieci są także częściowo konsekwencją podejścia firm instalujących panele fotowoltaiczne nastawionego na zyski. Działając w swoim interesie zachęcają one często do nieuzasadnionego nadbudowywania instalacji PV (a przez to do nadprodukcji energii elektrycznej), co generuje później duże problemy. Przedstawiciele ENERGA-OPERATOR SA zwrócili ponadto uwagę na to, że problemy napięciowe w sieci wynikają też z faktu, że część instalatorów paneli PV dokonuje samodzielnych zmian wartości mocy wytwórczych mikroinstalacji (które często prowadzą do przekroczeń mocy zainstalowanej) lub niepoprawnych nastaw

falowników (konfiguracji ich parametrów), powodujących pojawianie się w punktach sieci napięcia przekraczającego nawet wartość napięcia określonego dla drugiego stopnia zabezpieczenia nadnapięciowego falownika, tj. 264,5 V.

W ramach spotkania zwrócono się do przedstawicieli ENERGA-OPERATOR SA z pytaniem o dostępność i możliwość upublicznienia informacji wskazujących obszary, na których identyfikowane są problemy związane z utrzymaniem prawidłowych poziomów napięć w sieci. Takie informacje ułatwiłyby podejmowanie decyzji o realizacji przedsięwzięć w obszarze energetyki (w tym dotyczących OZE), zwłaszcza samorządom gminnym, na których spoczywa obowiązek planowania energetycznego, w tym identyfikowania występujących w tej sferze problemów. Reprezentanci OSD podkreślili, że jednoznaczne wskazanie takich przestrzeni nie jest możliwe, ponieważ sytuacja w tym zakresie z roku na rok diametralnie się zmienia, m.in. wskutek dynamicznego wzrostu liczby instalacji OZE. Zwrócili ponadto uwagę, że publiczne udostępnienie takiej informacji mogłoby prowadzić do dyskryminacji pewnych obszarów, a to byłoby niezgodne z obowiązującym *Programem Zgodności – Programem zapewnienia niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu dystrybucyjnego*.

Podczas posiedzenia Podkomitetu za kluczową dla powodzenia projektów z zakresu OZE uznano świadomość. Istotne wobec istniejących problemów jest kształtowanie u osób zainteresowanych montażem instalacji fotowoltaicznej świadomości występujących w tym zakresie ograniczeń oraz świadomości rzeczywistych potrzeb jeśli chodzi o generację energii elektrycznej (nie przewymiarowywanie instalacji, nastawienie na autokonsumpcję energii w czasie rzeczywistym). W tym względzie ważną rolę przypisano doradcom klimatycznym, którzy będą zatrudnieni w urzędach gmin i starostwach powiatowych w ramach projektu *Życie po węglu* (ang. *Life after Coal*), realizowanego z unijnego programu *LIFE – działania na rzecz klimatu*. Jednocześnie zwrócono uwagę na potrzebę odpowiedniego kształcenia studentów, którzy w przyszłości będą także pracować

w urzędach, aby mieli oni pełną wiedzę na temat obecnych uwarunkowań, w tym istniejących ograniczeń, rozwoju instalacji OZE. Przedstawiciele ENERGA-OPERATOR SA zwrócili także uwagę na kwestię świadomości instalatorów/monterów paneli fotowoltaicznych, wskazując, że często nie informują oni o możliwości wystąpienia problemów z generowaniem energii w danej lokalizacji, a przed montażem instalacji nie dokonują stosownych pomiarów (np. oporności pętli zwarcia i poziomów napięć w punkcie, w którym będzie montowana), ani szacunków dotyczących możliwości podłączenia kolejnych instalacji OZE (biorąc pod uwagę obecne zdolności dystrybucyjne zabudowanego transformatora na stacji 15/0,4 kV, przekrój przewodów w sieci niskiego napięcia 0,4 kV wyprowadzonej z tej stacji i łączną moc przyłączonych już w okolicy paneli PV).

Uczestnicy spotkania zwrócili także uwagę na konieczność zdiagnozowania istniejących potrzeb mieszkańców gmin w zakresie instalacji OZE – określenia liczby zainteresowanych uczestnictwem w projektach parasolowych z tego zakresu, zidentyfikowania ich rzeczywistych potrzeb w zakresie mocy paneli fotowoltaicznych i budowy ewentualnych magazynów energii. Takie rozeznanie zainteresowania mieszkańców udziałem w projektach parasolowych z zakresu OZE przeprowadzono np. w mieście Słupcy. Wynika z niego, że spośród 221 gospodarstw domowych, które wyraziły chęć uczestniczenia w projekcie, większość – 187 to gospodarstwa, które nie mają obecnie instalacji OZE, a chciałyby ją zamontować w powiązaniu z ewentualnymi magazynami energii i pompami ciepła. Znacznie mniej – 26 gospodarstw było zainteresowanych rozbudową istniejących już instalacji, przy czym w przypadku 24 z nich powiązane jest to z pompami ciepła (obecna moc instalacji jest niewystarczająca na zasilenie ewentualnej pompy ciepła). Natomiast pozostałe 8 gospodarstw wykazało zainteresowanie tylko budową magazynu energii.

Podczas dyskusji dotyczącej wsparcia działań mających na celu rozwój instalacji OZE podjęto także temat społeczności energetycznych (zbiorowych prosumentów),

gdyż mają one duży potencjał do stania się ważnym elementem transformacji energetycznej. Podkreślono, że mimo niesprzyjających obecnie rozwojowi tego typu społeczności przepisów w Polsce należy mieć je na uwadze, zwłaszcza, że megatrendy europejskie wskazują, że będzie na nie kładziony coraz większy nacisk. W tym zakresie zwrócono uwagę na gospodarstwa w domach wielorodzinnych, które w tym roku zyskały możliwość zainwestowania w rozwiązania z zakresu OZE dzięki wprowadzeniu tzw. prosumenta lokatorskiego (nowa forma dofinansowania fotowoltaiki dedykowana spółdzielniom i wspólnotom mieszkaniowym). Podkreślono, że warto rozważyć wsparcie obywatelskich społeczności energetycznych, zwłaszcza mając na uwadze obserwowane już w Polsce pozytywne przykłady wdrażania tego typu rozwiązań.

Ponadto w trakcie spotkania podkreślono potrzebę uwzględnienia aspektów ekonomicznych gospodarstw domowych przy realizacji projektów parasolowych z zakresu OZE, zwracając uwagę, iż część z nich nie może sobie pozwolić na instalację fotowoltaiczną – dotychczasowe obserwacje w tym zakresie wskazują, że przedsięwzięcia związane z instalacjami PV podejmowane były głównie przez osoby z klas wyższych lub średnio-wyższych. Zaakcentowano, że przy wzrastających kosztach energii elektrycznej warto rozpatrzyć objęcie wsparciem grup społecznych o niższych dochodach, aby zapobiec pogłębianiu się ubóstwa energetycznego.

Podczas posiedzenia wyrażono także chęć podjęcia, jako Podkomitet ds. Wielkopolski Wschodniej, działań lobbingsowych mających na celu możliwie szybkie stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju instalacji OZE w Wielkopolsce Wschodniej – podjęcia z centralą ENERGA-OPERATOR SA i z osobami odpowiadającymi za prawodawstwo rozmów dotyczących m.in. specustawy, przeznaczenia większych środków i przyspieszenia inwestycji energetycznych. Zaakcentowano ponadto potrzebę konsultowania z ekspertami z ENERGA-OPERATOR SA planowanych projektów parasolowych z zakresu OZE, tak aby pozyskane fundusze były, przy aktualnych uwarunkowaniach, efektywnie

wydatkowane. W opinii uczestników spotkania warto też uwzględnić w projektach inne programy wsparcia, np. *Czyste powietrze*, i dążyć do zapewnienia komplementarności z nimi. Przedstawiciele ENERGA-OPERATOR SA zadeklarowali gotowość do współuczestniczenia w dalszych konsultacjach w zakresie podjętych inicjatyw zmierzających do koordynacji działań podczas realizacji projektów współfinansowanych z funduszy UE.

W kolejnym punkcie posiedzenia Przewodnicząca MZZ PIT „Kadra” przy PAK KWB Konin S.A. przybliżyła informacje na temat *umowy społecznej dotyczącej sektora elektroenergetycznego i branży górnictwa węgla brunatnego*, którą podpisano w grudniu 2022 roku. W wypowiedzi poruszyła także kwestię aktualnego stanu prac nad *ustawą o osłonach socjalnych dla pracowników sektora elektroenergetycznego i branży górnictwa węgla brunatnego*. Została ona już podpisana przez Prezydenta RP i obecnie trafiła do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: UOKiK). Proces legislacyjny wydłuża się ze względu na pojawienie się wątpliwości dotyczącej konieczności notyfikacji – w opinii UOKiK jest ona wymagana, w związku z tym przygotowany jest wniosek o wszczęcie procedury notyfikacji Komisji Europejskiej. Istnieje jednak szansa na to, że notyfikacja nie będzie potrzebna, ponieważ w tym przypadku wsparcie nie jest powiązane z pomocą publiczną udzielaną zakładowi pracy (przedsiębiorstwu), lecz jest ono skierowane bezpośrednio do pracowników. Przewodnicząca wyraziła wdzięczność za owocną współpracę strony rządowej, pracodawców i strony społecznej przy przygotowywaniu ww. dokumentów. Wyraziła też obawę dotyczącą emerytur pomostowych dla pracowników sektora wydobywczo-energetycznego, wynikającą z pojawiającego się problemu wydawania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych negatywnych decyzji dotyczących przyznania im uprawnień do tego świadczenia. Ostatni element posiedzenia Podkomitetu stanowiło zaprezentowanie kryteriów strategicznych dla wybranych działań (typów projektów) FEW (związanych z FST),

które będą przedmiotem dyskusji na najbliższym posiedzeniu KM FEW (5 października br.), tj.:

- 10.05 *Sprawnie funkcjonujący i zdekarbonizowany transport publiczny* – typ projektu: *Rozwój infrastruktury dla indywidualnego ruchu nieemisyjnego*;
- 10.04 *Zregenerowane środowisko przyrodnicze* – typ projektu: *Rozwój terenów poprzez nadanie im nowych funkcji (środowiskowych, społecznych i/lub gospodarczych)*.

Omówienie kryteriów strategicznych dla pierwszego z ww. typów projektów poprzedziła prezentacja dotycząca przygotowanej przez Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu *Koncepcji rozwoju sieci ponadlokalnych powiązań rowerowych*, której wyniki zostały uwzględnione w jednym z zaproponowanych kryteriów oceny (kryterium 3 *Wpływ projektu na rozwój rowerowych powiązań ponadlokalnych*). Koncepcja, stanowiąca odpowiedź na potrzebę wyznaczenia kierunków rozbudowy dróg rowerowych w regionie, stanowić będzie załącznik do planowanej do uchwalenia *Polityki rowerowej dla województwa wielkopolskiego*.

W ramach dyskusji nad kryteriami dla typu projektu *Rozwój infrastruktury dla indywidualnego ruchu nieemisyjnego* zaakcentowano potrzebę uwzględnienia w nich zasady DNSH (ang. *do no significant harm* – zasada nieczynienia znaczących szkód środowisku). Uwaga ta zostanie przekazana do Departamentu Wdrażania Programu Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, który odpowiada za przygotowanie kryteriów merytorycznych oceny projektów. Ponadto zawnioskowano o uwzględnienie przy projektach liniowych standardów ochrony drzew (wypracowanych w ramach projektu LIFE *Drzewa dla zielonej infrastruktury Europy*) oraz kwestii ochrony terenów zalewowych, mokradeł i retencji wód. Zaproponowano również uzupełnienie kryteriów oceny o kwestie związane z nowym europejskim Bauhausem, w celu zapewnienia jak najlepszej jakości przestrzeni (walorów estetyczno-architektonicznych krajobrazu) przy

realizacji inwestycji liniowych, w tym ograniczenia barierkozy, którą można było zaobserwować w poprzedniej perspektywie unijnej. Ponadto zwrócono uwagę na nadmierne rozbudowywanie kryteriów, które często nie są konieczne/zasadne przy danym typie projektu i prowadzą do niepotrzebnego powstawania niektórych elementów. W tym zakresie wskazano np. na przyznawanie punktów za montaż stacji ładowania rowerów i hulajnóg elektrycznych w ramach kryterium 4 *Kompleksowość inwestycji*. Biorąc pod uwagę fakt, że wspierana ma być z reguły budowa/rozbudowa dróg rowerowych wykorzystywanych do codziennych dojazdów do pracy/szkoły, zapewniających dostęp do głównych punktów publicznych, centrów przesiadkowych itp., a nie turystycznych ścieżek rowerowych, takie stacje mogą okazać się niepotrzebne. W przypadku tego kryterium strategicznego zgłoszono także zastrzeżenie do sensowności uwzględnienia w nim możliwości budowy parkingów P&B, która była podyktowana chęcią odciążenia gmin o wysokich walorach turystycznych i krajobrazowych od zbyt dużego natężenia turystycznego ruchu samochodowego w ośrodkach miejskich. W opinii części uczestników spotkania takie rozwiązanie nie powinno być preferowane (punktowane). Podczas dyskusji zgłoszono także zastrzeżenie do kryterium 10 *Zintegrowane planowanie systemu transportowego*, będącego odzwierciedleniem zapisów *Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce*, w ramach którego dodatkowy punkt uzyskują projekty realizowane na obszarach objętych planem zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP). Podkreślono, że kryterium to preferuje projekty większych miast, dotyczące tworzenia zintegrowanego układu komunikacyjnego w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego, natomiast mniejsze gminy, zwłaszcza wiejskie, nie będą mogły w ramach tego kryterium uzyskać punktu. W rozmowach wskazano także na możliwość wystąpienia problemów związanych z budową przez samorządy terytorialne dróg rowerowych w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich, które nie są przez nie zarządzane (kwestia podmiotu, który w takim przypadku mógłby być beneficjentem wsparcia). Ponadto zwrócono uwagę na możliwe trudności

z uzyskaniem (do czasu ogłoszenia naboru wniosków) prawa własności do nieruchomości w przypadku gdy planowany przebieg drogi rowerowej wykracza poza pas drogowy (gdy realizacja projektu wymaga nabycia gruntu od osób fizycznych).

W części poświęconej kryteriom strategicznym dla typu projektu *Rozwój terenów poprzez nadanie im nowych funkcji (środowiskowych, społecznych i/lub gospodarczych)* podjęto kwestie właściwego zdefiniowania pojęć terenów przemysłowych oraz terenów pogórnich, które będą objęte wsparciem w ramach Priorytetu 10 FEW. W tym zakresie zgłoszono zastrzeżenie do definicji terenu pogórnego, ograniczającej się wyłącznie do obszaru, na którym w przeszłości prowadzono eksploatację węgla brunatnego. Zwrócono uwagę, że wsparciem powinny zostać objęte nie tylko tereny poodkrywkowe, lecz także obszary, które ucierpiały wskutek działalności wydobywczej. Zaproponowano rozszerzenie/zmianę definicji terenów pogórnich i traktowanie ich jako obszar gminy, w której w przeszłości prowadzono eksploatację węgla brunatnego lub jako obszar zasięgu leja depresyjnego odkrywek kopalni. Ponadto zwrócono uwagę na zapisy zamieszczone w kryterium 9 *Lokalizacja projektu*, wskazujące na uzyskanie 2 punktów w sytuacji gdy projekt zlokalizowany będzie na terenie pogórnym. Zaakcentowano, że samorzady gmin rzadko są właścicielami obszarów pogórnich (rozumianych zgodnie z zaproponowaną definicją), które wymagają nadania nowych funkcji – tereny te są własnością ZE PAK, w związku z czym tylko ten podmiot mógłby otrzymać maksymalną liczbę punktów w tym kryterium. Biorąc pod uwagę powyższe, zaproponowano przyznawanie w tym kryterium punktów jedynie za zlokalizowanie projektu na *Obszarze łagodzenia szczególnie negatywnych skutków restrukturyzacji sektora wydobywczo-energetycznego*, o którym mowa w Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej. Ponadto zgłoszono propozycję uwzględnienia w kryterium 6 *Partycypacja społeczna na etapie przygotowania projektu* kwestii upublicznienia wyników konsultacji społecznych, za które projekt otrzymywałby dodatkowy punkt (w związku z tym maksymalna liczba punktów do zdobycia

w ramach tego kryterium zwiększyłaby się do 3). Zaproponowano także rozszerzenie kryterium 5 *Adaptacja do zmian klimatu* poprzez ujęcie w nim elementu dotyczącego ograniczania śladu węglowego (przyznawanie punktów za działania mitygacyjne zmian klimatu). Pojawiła się ponadto uwaga dotycząca konieczności zagospodarowania wód, których poziom zwiększy się po zaprzestaniu wydobywania węgla brunatnego, w tym potrzeby przygotowania planu odtworzenia sieci rowów melioracyjnych. Zwrócono przy tym uwagę na problem samorządów gmin związany z nieuregulowanym stanem prawnym części rowów. W ramach dyskusji podjęto także temat rewitalizacji obszarów zdegradowanych i konieczności przygotowywania gminnych programów rewitalizacji, których posiadanie będzie warunkować możliwość ubiegania się o wsparcie działań rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia z zakresu odbudowy zasobów wodnych oraz rewitalizacji są przedmiotem innych typów działań, w związku z tym w szerszym zakresie zostaną omówione podczas kolejnych posiedzeń Podkomitetu.

Zgłoszone podczas spotkania uwagi zostaną rozpatrzone przez ARR, a wprowadzone w kryteriach zmiany zostaną przedstawione podczas następnego posiedzenia Podkomitetu, które planowane jest w drugiej połowie września br. Zostaną na nim przybliżone także kryteria strategiczne dla kolejnych typów działań, których nie zdążono omówić na spotkaniu.

Notatkę przygotował: Sekretariat Podkomitetu (grupy roboczej) ds. Wielkopolski
Wschodniej

Notatkę podpisał: Maciej Sytek, Przewodniczący Podkomitetu (grupy roboczej) ds.
Wielkopolski Wschodniej działającego w ramach Komitetu Monitorującego Program
Fundusze Europejskie dla Wielkopolski